

ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับนักเรียน

นักศึกษาฝึกสอนต้องมีความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนกับนักเรียน เพราะนักเรียนเป็นผู้ซึ่งนักศึกษาฝึกสอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ การฝึกสอนจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน ดังนั้นนักศึกษาฝึกสอนควรปฏิบัติตนในระหว่างที่ฝึกสอน ดังนี้คือ

1. การวางตัว ต้องทำตนให้เหมาะสมกับการเป็นครู เพื่อทำให้นักเรียนมีความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง และมีความเชื่อมั่นในตัวครู
2. นักศึกษาฝึกสอนควรสร้างความเข้าใจอันดีถึงฐานะของตนเองกับนักเรียน
3. การปกครองชั้นเรียนต้องใช้หลักจิตวิทยา เพื่อให้การเรียนการสอนของนักเรียนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
4. นักศึกษาฝึกสอนต้องมีความพร้อมในด้านวิธีการสอน ด้านวิชาการ ตลอดจนการควบคุมชั้นเรียนเป็นอย่างดี
5. จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่นักเรียน
6. ควรให้ความสนิทสนมและความเป็นกันเองแก่นักเรียนตามสมควร เช่น มีการทักทาย ได้ถามทุกข์สุขกับนักเรียนเมื่อพบปะกันนอกเวลาเรียน เพื่อทำให้นักเรียนรู้สึกเหมือนว่าเป็นกันเอง
7. บุคลิกภาพ ของนักศึกษาฝึกสอนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ให้นักเรียนมีความเคารพ เชื่อฟัง จึงควรแต่งกายให้สุภาพ สะอาดเรียบร้อย การแต่งกายควรแต่งตามแบบฟอร์มของมหาวิทยาลัย สำหรับนักศึกษาฝึกสอนผู้หญิง เรื่องทรงผม ควรทำผมให้เรียบร้อย การแต่งหน้าตาควรแต่งแต่พอเหมาะพอควร เสียงที่พูดต้องเข้มแข็งพอสมควร นักศึกษาฝึกสอนผู้ชายก็เช่นกัน ผมควรจะทำให้เรียบร้อย
8. นักศึกษาฝึกสอนควรได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนที่สอน เมื่อเวลามีปัญหาแก่นักเรียนเกิดขึ้น ทำให้สามารถทราบถึงเหตุที่เกิดปัญหาขึ้นได้
9. ในโรงเรียนบางแห่งมีการตั้งสมาคมครูและผู้ปกครอง ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการสอนของนักศึกษาฝึกสอนโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของนักศึกษาฝึกสอนไม่ดีพอต่อการให้ความรู้แก่บุตรของตน ดังนั้น นักศึกษาฝึกสอนต้องศึกษาหาความรู้และมีความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี เพื่อทำให้ผู้ปกครองนักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวครูยิ่งขึ้น

10. นักศึกษาฝึกสอนควรใช้หลักประชาธิปไตยในการสอนและปกครองชั้นเรียน

11. เมื่อนักเรียนจัดกิจกรรมซึ่งทางโรงเรียนจัดขึ้น ควรให้ความร่วมมือและความสนใจตามความเหมาะสม

ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับบุคลากรในโรงเรียน

บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกสอนจะทำการฝึกสอนในโรงเรียนมัธยม นั้น ตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนมีความสำคัญมาก กรมสามัญศึกษาซึ่งรับผิดชอบการประถมศึกษาและการมัธยมศึกษา กำหนดตำแหน่งครูของโรงเรียนมัธยมไว้ 3 ฝ่าย คือ

1. ครูฝ่ายบริหาร ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการและผู้ช่วย

2. ครูฝ่ายวิชาการ ได้แก่ ครูหัวหน้าสายวิชา ครูประจำชั้น และครูที่สอนวิชา เฉพาะทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

3. ครูฝ่ายบริการ ได้แก่ ครูแนะแนว ครูบรรณารักษ์ ครูโสตทัศนศึกษา ครูธุรการ และครูพยาบาล⁴

บุคลากรดังกล่าวข้างต้นนี้ นักศึกษาฝึกสอนจำเป็นต้องปฏิบัติตนให้เข้ากับบุคคลดังกล่าวได้ ถึงแม้ว่าอาจารย์บางท่านอาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับนักศึกษาฝึกสอนก็ตาม นอกจากนี้ นักศึกษาฝึกสอนควรมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น เสมียนพนักงานเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ภารโรง เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับบุคลากรในโรงเรียน คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์ใหญ่และอาจารย์อื่น ๆ ในโรงเรียน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์พี่เลี้ยง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์ใหญ่และอาจารย์อื่น ๆ ในโรงเรียน

อาจารย์นิเทศก์ทั่วไปที่ประจำอยู่ในโรงเรียนที่นักศึกษาออกไปฝึกสอนนำนักศึกษาฝึกสอนเข้าพบอาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการเพื่อรายงานตัว แสดงความคารวะ และทำความรู้จัก เมื่อนักศึกษาฝึกสอนเข้าไปเป็นคนใหม่ ควรพยายามศึกษาถึงสภาพสิ่งแวดล้อมภายใน

⁴ วิทยุ สาร, op. cit., p. 462.

โรงเรียน ถึงแม้ว่าในช่วงระยะเวลาแห่งการออกไปฝึกสอนจะเป็นเวลาอันสั้นก็ตาม นักศึกษาฝึกสอนควรพยายามปรับตัวให้เข้ากับบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ควรวางตัวและปฏิบัติตนให้เหมาะสมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก มีการเคารวะ อ่อนน้อม รู้จักกาลเทศะ จึงควรปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของอาจารย์ในโรงเรียนอย่าให้ถูกตำหนิได้

เมื่อนักศึกษาฝึกสอนเข้าไปเป็นครูฝึกสอนให้แก่โรงเรียน ควรจะได้ศึกษาหาความรู้เรื่องระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การบริหารงานของโรงเรียน เพื่อเป็นประสบการณ์ในวิชาชีพต่อการเป็นครูในอนาคต ตลอดจนให้ความร่วมมือด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนแล้ว เช่น เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเหลืองานด้านธุรการ หรืองานอื่น ๆ ในช่วงระยะเวลาที่ทำการฝึกสอนควรพยายามหาประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อระยะเวลาการฝึกสอนสิ้นสุดลง นักศึกษาฝึกสอนต้องเข้าพบอาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการเพื่ออำลา ซึ่งเป็นการแสดงการเคารวะการปฏิบัติตนของนักศึกษาฝึกสอนถ้าปฏิบัติตนได้อย่างดีและถูกต้องย่อมได้รับคำยกย่องสรรเสริญและเป็นการนำชื่อเสียงมาสู่สถาบันอีกด้วย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับอาจารย์พี่เลี้ยง

อาจารย์พี่เลี้ยงมีความสำคัญมากต่อนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาถึงเทคนิคต่าง ๆ วิธีการสอนและอื่น ๆ จึงมีความใกล้ชิดกัน นักศึกษาฝึกสอนจึงต้องปฏิบัติตนต่ออาจารย์พี่เลี้ยง ดังนี้คือ

1. พยายามปรึกษาหารืออาจารย์พี่เลี้ยง เช่น การทำบันทึกการสอน (Lesson Plan) ควรให้อาจารย์พี่เลี้ยงตรวจบันทึกการสอนก่อนทุกครั้งที่ทำการสอน
2. เมื่ออาจารย์พี่เลี้ยงเข้าดูการสอน ยินดีรับฟังคำวิจารณ์ของอาจารย์พี่เลี้ยงเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น
3. นักศึกษาฝึกสอนควรพยายามทำตัวให้เข้ากับอาจารย์พี่เลี้ยงให้ได้ ควรพยายามเข้าหาอาจารย์พี่เลี้ยง เมื่อมีปัญหาในการสอนเกิดขึ้นควรขอคำแนะนำและปรึกษา
4. นักศึกษาฝึกสอนควรให้ความสำคัญแก่อาจารย์พี่เลี้ยง จึงควรให้ความเคารพนับถือ
5. พยายามศึกษาระเบียบและกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของชั้นเรียนตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้การควบคุมชั้นเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

6. ช่วยเหลืองานอื่นๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยง เช่น งานครูประจำชั้น งานธุรการ
7. ขอคำแนะนำจากอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับเรื่องการปกครองเด็กในชั้น
8. พยายามอย่าให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับอาจารย์พี่เลี้ยง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับเจ้าหน้าที่โรงเรียน

ถึงแม้ว่านักศึกษาฝึกสอนจะไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ เสมียน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ ภารโรง เป็นต้น ในบางครั้งเราอาจต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลเหล่านี้ จึงควรสร้างความสัมพันธ์โดยใช้หลักประชาธิปไตย โดยเห็นความสำคัญในหน้าที่ของเขา นอกจากนี้ ควรใช้หลักจิตวิทยาอีกด้วย พยายามปฏิบัติตนไม่ให้มีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้น

เมื่อนักศึกษาฝึกสอนมีความจำเป็นต้องติดต่อบุคคลเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ห้องสมุด โดยขอยืมหนังสือเพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม หรือเสมียนพิมพ์ดีด เพื่อพิมพ์เอกสารต่างๆ ประกอบการสอน นักศึกษาต้องวางตัวให้เหมาะสม ไม่แสดงความยิ่งใหญ่ ควรพูดจาให้น่าฟัง ย่อมจะได้รับความร่วมมือจากบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันก็ควรยกย่องความดีของเขา เพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เขาอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับนักศึกษาฝึกสอนด้วยกัน

เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นมหาวิทยาลัยตลาดวิชา นักศึกษาที่เรียนอยู่ในขณะเดียวกันก็ตาม ไม่ได้มีความคุ้นเคยรู้จักและสนิทสนมกันเท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อนักศึกษาฝึกสอนได้ออกไปฝึกสอนร่วมกัน จึงไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กันเท่าไรนัก นักศึกษาฝึกสอนต้องสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและการปฏิบัติตนในระหว่างที่ออกไปฝึกสอนร่วมกัน ดังนี้คือ

1. นักศึกษาฝึกสอนควรทำความรู้จักเพื่อนนักศึกษาฝึกสอนซึ่งต้องไปฝึกสอนในโรงเรียนเดียวกัน
2. คณะศึกษาศาสตร์จัดให้มีการปฐมนิเทศแก่นักศึกษาฝึกสอน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนในการออกไปฝึกสอน ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่นักศึกษาฝึกสอนได้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน

3. การส่งนักศึกษาฝึกสอนออกไปฝึกสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ นั้น มีนักศึกษาฝึกสอนแยกออกไปตามสาขาวิชาต่าง ๆ จึงควรรู้จักเพื่อนในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้วย ไม่รู้จักแต่เฉพาะในสาขาวิชาที่เรียนเหมือนกันเท่านั้น

4. เมื่อนักศึกษาฝึกสอนออกไปฝึกสอนในโรงเรียนเดียวกัน ควรมีความสามัคคีให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. นักศึกษาฝึกสอนต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ถ้าเพื่อนนักศึกษาฝึกสอนปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ควรช่วยกันแนะนำตักเตือน เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียมาสู่สถาบันการศึกษาได้ อย่าคิดว่าธุระไม่ใช่

6. เมื่อโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น นักศึกษาฝึกสอนต้องให้ความร่วมมือกันทุกคน จัดกิจกรรมให้กับโรงเรียน โดยไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ของหัวหน้าและรองหัวหน้านักศึกษาฝึกสอนเท่านั้น

7. เมื่อเพื่อนนักศึกษาฝึกสอนมีปัญหาในด้านการสอน ควรช่วยเหลือกันและกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ควรขอคำปรึกษาจากอาจารย์พี่เลี้ยง หรืออาจารย์นิเทศก์

8. ในบางโรงเรียนรับนักศึกษาฝึกสอนจำนวนมาก ทางโรงเรียนไม่สามารถจัดสถานที่ให้นักศึกษาฝึกสอนอยู่รวมกันในที่เดียวกันได้ จึงต้องแบ่งแยกกันอยู่ตามสาขาวิชา ทำให้นักศึกษาฝึกสอนไม่ได้อยู่รวมกัน ซึ่งทำให้แบ่งออกเป็นกลุ่ม ดังนั้นหัวหน้าหรือรองหัวหน้านักศึกษาฝึกสอน ควรจัดให้มีการประชุมประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือ 2 สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือ หรือร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ

9. นักศึกษาฝึกสอนที่ออกไปฝึกสอนยังโรงเรียนต่าง ๆ ในโรงเรียนที่มีการสอนทั้งรอบเช้าและรอบบ่าย ซึ่งทางโรงเรียนจะแบ่งให้นักศึกษาฝึกสอนทำการสอนทั้งเช้าและบ่ายนั้น นักศึกษาฝึกสอนต้องพยายามรวมกลุ่มกันให้ได้ อย่าพยายามแตกแยกกัน

10. นักศึกษาฝึกสอนที่สอนในสาขาวิชาเดียวกัน การทำอุปกรณ์การสอนซึ่งต้องใช้ประกอบการสอนในการสอนวิชาและชั้นเดียวกัน ช่วยเหลือกันโดยร่วมกันลงทุนหรือผลิตอุปกรณ์การสอนร่วมกัน

บทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอน

ศศ. ทวี ทองสว่าง

หน้าที่ทางด้านวิชาการ

ความรู้ทางด้านวิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการปฏิบัติการฝึกสอน เพราะวิชาการเป็นหัวใจหลักสำหรับพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้

ในการเขียนแผนการสอนของแต่ละสาขาวิชาเอก ได้ชี้ถึงเรื่องเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการเตรียมการสอน ซึ่งเป็นความรู้ทางด้านวิชาการ พอสรุปได้ดังนี้

- ก. ความรู้เรื่องปรัชญาการศึกษาของไทย
- ข. หลักการทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการเรียนการสอน
- ค. หลักสูตรและแบบเรียน

ก. ปรัชญาการศึกษาหรือปณิธาน คือค่านิยมทางการศึกษาของไทย ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 สรุปได้ดังนี้

“มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต โดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองให้ดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำประโยชน์แก่สังคม และรักษาความมั่นคงตลอดจนมีความผาสุกร่วมกันตลอดไป”

แผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 แบ่งออกเป็น 7 หมวด คือ

- ความมุ่งหมาย เน้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้จัดและดำเนินการ
- แนวนโยบายการศึกษาของรัฐ
- ระบบการศึกษา มี 4 ระดับ

ระดับก่อนประถมศึกษา, ระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษา, ระดับอุดมศึกษา

- การบริหารการศึกษา ส่วนใหญ่กระทรวงศึกษาธิการควบคุมระดับอุดมศึกษา
ขึ้นกับทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
- ศิลปะวัฒนธรรม จริยธรรม พละนามัย สภาพแวดล้อม และกิจกรรมเยาวชน
รัฐพึงส่งเสริม
- การระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา ให้ทุกฝ่ายร่วมกันจัดการศึกษาอย่างมีประ
สิทธิภาพ

ข. หลักการทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการเรียนการสอน

การสอนหนังสือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต้องมีความเข้าใจหลักการทางจิตวิทยา

ดังนี้

ก. พัฒนาการของเด็ก ซึ่งจำแนกเป็น 4 วัยคือ

1. วัยทารก ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 1 ขวบ
2. วัยเด็ก ตั้งแต่ 1-12 ปี
3. วัยรุ่น ตั้งแต่ 12-20 ปี
4. วัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

ข. จิตวิทยาการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ทฤษฎีพฤติกรรม พฤติกรรมของคนและสัตว์เกิดจากเครื่องกระตุ้นหรือ
สิ่งช่วยอย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้นการที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจ ต้องหาสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2. ทฤษฎีสนาม ตามหลักจิตวิทยาของ Gestalt ซึ่งย้ำความสำคัญของส่วน
รวมมากกว่าส่วนย่อย การสอนต้องกำหนดโครงร่างทั้งหมดเสียก่อน แล้วชี้แจงรายละเอียด
ภายหลัง

ค. จิตวิทยากับผลการเรียนการสอน มีดังนี้

1. วุฒิภาวะ (Maturation) การสอนต้องคำนึงถึงความเจริญเติบโตของ
ร่างกายและสมองของเด็ก และทำการสอนให้เหมาะสม

2. ความพร้อม (Readiness) การสอนจะได้รับผลดียิ่งขึ้นเมื่อผู้เรียนมีวุฒิ
ภาวะสูง และมีพื้นฐานที่จะรับสิ่งใหม่ได้

3. รับผิดชอบต่อผล (Effect) การสอนจะได้ผลดีเมื่อผู้เรียนแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง
ผลการเรียนของตนให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือคณะ

4. การฝึกหัด (Drill) วิชาทักษะเช่นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์จำเป็นต้องทำซ้ำ ๆ และฝึกบ่อย ๆ จะเกิดผลดีในการเรียนรู้
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ครูต้องพยายามหาสาเหตุที่ทำให้เด็กแสดงปฏิกิริยาไม่ดีและต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งไม่สามารถเรียนสิ่งเดียวกันให้รู้ได้ในเวลาเท่ากัน อันจะเป็นแนวทางปรับปรุงวิธีการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้
6. การจูงใจ (Motivation) การสอนจะได้ผลดีเมื่อผู้สอนรู้จักใช้การจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่เรียนรู้แรงจูงใจภายในได้แก่ความสนใจความต้องการและเจตคติ ส่วนแรงจูงใจภายนอกได้แก่บุคลิกภาพของผู้สอน และการให้รางวัลหรือคะแนน
7. ความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา (Fundamental Needs) การสอนให้ได้ผลดีต้องเข้าใจความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา 4 ประการ ได้แก่ ความรัก ความปลอดภัยความสำเร็จและการยกย่อง
8. กิจกรรมและประสบการณ์ (Activities and Experiences) การสอนจะได้ผลดีเมื่อผู้สอนมอบหมายกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้กระทำจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการกระทำที่ผ่านไปนั้นคือการเรียนรู้
9. ผลปรากฏที่ซับซ้อนและมากกว่าจำนวนเดิม (Complex and Multiple Outcomes) การสอนจะได้ผลดีผู้สอนต้องเลือกวิธีสอนที่สามารถควบคุมผลการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ที่ผู้เรียนควรได้รับไปพร้อม ๆ กันในการแสดงปฏิกิริยาหลายอย่างประกอบกัน และผู้สอนต้องหาทางควบคุมผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด
10. การเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้าน (Multisensory Approach) ผู้เรียนจะเกิดประสบการณ์เรียนรู้ที่ดีต้องใช้ประสาทสัมผัสหลายด้านรวมกัน และใช้ประสาทสัมผัสแต่ละอย่างให้หลายวิธี ซึ่งจะช่วยให้การสอนดีขึ้น
11. การเรียนแบบรวม—แยกรวม (Whole-part-whole learning) การสอนให้ได้ผลดีต้องแสดงสิ่งที่สอนนั้นเป็นส่วนรวมและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยแต่ละส่วนในส่วนรวมนั้น

12. ความหมายและการเข้าใจความหมาย (Meaning and Understanding) การสอนให้ได้ผลดีต้องจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และมีความหมายต่อผู้เรียน ตลอดจนเกิดแนวความคิดไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้

13. การถ่ายโยงผลการเรียน (Transfer of Learning) ผู้สอนควรเลือกประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมือนกับชีวิตจริงให้มากที่สุด เพื่อผู้เรียนจะได้นำวิธีการเรียนรู้นั้นไปใช้ใน ชีวิตจริงได้

14. ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนโดยทั่ว ๆ ไป ผู้สอนต้องรู้จักเนื้อหาวิชา และวิธีสอนให้เหมาะสมกับการพัฒนา การเจริญเติบโตของเด็กตามระดับวัยเช่น

— อายุ 0—2 ปี เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและโดยผ่านประสาทสัมผัสบ่อย ๆ จะจำได้และเข้าใจ

— อายุ 3—6 ปี เรียนรู้จากการลงมือ—ถูก มีความรู้แต่อธิบายเหตุผลไม่ได้ ชอบซักถาม ต้องสอนให้รู้จักสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป

— อายุ 7—12 ปี เริ่มมีเหตุผล การเรียนรู้ต้องอาศัยรูปธรรม ยังสรุปไม่ค่อยเป็น การสอนต้องใช้อุปกรณ์มาก

— อายุ 13—14 ปี รู้จักสังเกตและคาดคะเนอย่างมีหลักเกณฑ์ การสอนใช้ อุปกรณ์ลดลงได้บ้าง แต่ยังจำเป็นต้องใช้

— เด็กอายุ 15—20 ปี มีความเข้าใจในนามธรรมดีขึ้น ต้องการอิสระมีความมั่นใจตัวเองมากกว่าที่จะได้รับความช่วยเหลือ ไม่ต้องการให้ควบคุม วัยนี้มีอารมณ์รุนแรง การสอนใช้บรรยายประกอบอุปกรณ์บ้าง เข้าใจรูปนามธรรมได้ดี ผู้สอนต้องฝึกให้นักเรียน เข้าใจถึงคำติชมเพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเอง

ดังนั้นนักศึกษาฝึกสอนพึงศึกษาและพิจารณาหลักเกณฑ์สำคัญทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการเรียนการสอนดังกล่าวด้วย เพื่อผลทางศึกษาของนักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ค. หลักสูตรและแบบเรียน

1. **หลักสูตร** ดร.สุมิตร คุณานุกร ให้ความหมายไว้ว่า “หลักสูตรหมายถึงโครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้”

ดร.ธำรง บัวศรี ให้ความหมายว่า “หลักสูตรหมายถึงประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน”

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ให้ความหมายว่า “หมายถึงประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา ทักษะคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ”

ดร.กมล สุดประเสริฐ ให้ความหมายว่า “หลักสูตรมิได้มีความหมายเพียงหนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็ก ซึ่งรวมทั้งการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย”

สรุป หลักสูตรหมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้เรียน หมวดวิชาใดให้เรียนอะไรบ้าง โดยศึกษาคู่มือหลักสูตรของแต่ละหมวดวิชา หรือประมวลการสอนประกอบเพื่อทราบคาบเวลา และหน่วยกิตที่กำหนดให้เรียนมากน้อยเพียงใด เช่นคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 จำแนกรายวิชาในหมวดต่าง ๆ ดังนี้

หมวดภาษาไทย

วิชาบังคับ

ม. 1	ท	101	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน
	n	102	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน
	n	2 3	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน
	n	204	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน
	n	305	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน
	ท	306	ภาษาไทย	4 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียน

ฯลฯ

หมวดสังคมศึกษา

วิชาบังคับ

ม. 1	ส	101	ประเทศของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน
	ส	102	ประเทศของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน
	ส	203	เพื่อนบ้านของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน
	ส	204	เพื่อนบ้านของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน
	ส	305	โลกของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน
	ส	306	โลกของเรา	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5	หน่วยการเรียน

ฯลฯ

วิชาอื่น ๆ ศึกษาจากคู่มือหลักสูตร พุทธศักราช 2520 และ 2521

นอกจากนี้ยังมีคู่มือหลักสูตรเป็นรายวิชาที่มีรายละเอียดของหลักสูตรโดยย่ออธิบายไว้รวมทั้งหน่วยการสอนที่บอกจุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาและหลักการสำคัญเพื่อการสอน (กิจกรรมและอุปกรณ์) และประเมินผลเอาไว้พอเพียงแก่การนำไปใช้สอนในระดับชั้นต่าง ๆ ได้

โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ และวิชาความรู้สาขาหนึ่งที่เน้นแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

กิจกรรมในการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ประการคือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร นักศึกษาฝึกสอนควรรู้หลักและวิธีการวิเคราะห์หลักสูตรเป็นการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึงการจำแนก การแยกแยะ

ขอบข่ายของการวิเคราะห์หลักสูตร มี 3 ข้อคือ

1. การวิเคราะห์ความมุ่งหมายหลักสูตร พุทธศักราช 2520 และพุทธศักราช 2521 คือการค้นหาคำตอบหรือความจริงว่าคลุมเนื้อหาได้มากน้อยเพียงใด และการสอนทำให้เกิดอะไรขึ้น มีการวิเคราะห์ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์ และการประเมินค่า
2. การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา คือการหาคำตอบของการสอนนั้นให้รู้อะไร การนำเนื้อหาไปสอนในโรงเรียนมีความหมายต่อผู้เรียนมากน้อยเพียงใด
3. การวิเคราะห์เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลตามความมุ่งหมาย สามารถปฏิบัติกันได้มากน้อยเพียงใด ได้รับผลประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่ (การวิเคราะห์ต้องมีตารางวิเคราะห์หลักสูตรโดยเฉพาะจึงจะทราบผลได้ชัดเจน)

นักศึกษาฝึกสอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการนำหลักสูตรใหม่ปีพุทธศักราช 2520 และ 2521 แต่ละหมวดวิชาไปใช้ให้ถูกต้องและได้ผลมากที่สุด การที่จะปฏิบัติให้ได้ผลผู้สอนจะต้องเข้าใจสาเหตุหลักสูตรมาพิจารณาเป็นรายข้อ เพื่อความกระจ่างๆ ในเรื่องที่จะสอนแก่ผู้เรียน สรุปร่างๆก็คือ ต้องดูหลักสูตรตามหมวดวิชาที่กระทรวงศึกษาจัดทำขึ้นว่ามีอะไรบ้าง

2. **แบบเรียน** นักศึกษาควรมีหลักเกณฑ์ในการเลือกแบบเรียน ดังนี้

1. เนื้อหามีความถูกต้องเที่ยงตรง เช่นให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง จำนวน ภาษา ศัพท์สะกด การันต์ การแบ่งวรรคตอน การย่อหน้า และความเป็นกลางถูกต้อง

2. การใช้ภาษาตามระดับชั้นของผู้เรียนไม่ยากจนเกินไป อ่านเข้าใจง่าย มีภาพประกอบพอสมควร

3. เนื้อหาตรงตามหลักสูตรและประมวลการสอนตามวิชาและชั้นที่กำหนด

4. การจัดรูปเล่มแบบเรียนมีความเหมาะสม แข็งแรง

5. การวางเค้าโครงเรื่องไม่ซับซ้อน จนจับเรื่องหรือใจความไม่ได้

6. คุณวุฒิ หรือ ประสบการณ์ ของผู้เขียนเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ ได้มากน้อยเพียงใด

7. ส่วนประกอบของหนังสือเช่น สารบัญ ดัชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ และคุณภาพของการพิมพ์

8. แบบเรียนนั้นมีสาระด้านสติปัญญา ให้ผู้เรียนเกิดความคิดมากน้อยหรือไม่ ในแต่ละบทมีแบบฝึกหัดและกิจกรรมเสนอแนะให้ผู้สอน และผู้เรียนปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

9. อื่น ๆ ได้แก่การพัฒนาความเข้าใจ การใช้อุปกรณ์ประกอบบทเรียน และแนวทางในการสอน

บทบาทของนักศึกษาทางด้านวิชาการที่จะต้องปฏิบัติในโรงเรียนฝึกสอน มีดังนี้

1. ในฐานะผู้สังเกตการสอน

2. ในฐานะเป็นนักศึกษาฝึกสอน

3. ในฐานะเป็นผู้ช่วยสอน

4. ในฐานะเป็นผู้สอนร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง

5. ในฐานะเป็นผู้สอน (ครู) ของโรงเรียน
6. การเตรียมการสอน (บทเรียน)
7. วิธีสอนและกลวิธี ในการสอน
8. การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
9. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
10. การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
11. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมบางประการ

1. ผู้สังเกตการสอน

- ในระยะเริ่มต้นควรขอโอกาสดูการสอนของอาจารย์ประจำหรือพี่เลี้ยง เพื่อทราบแนวทางปฏิบัติ
- บันทึกข้อข้องใจ ปัญหาต่างๆ เพื่อค้นหาข้อมูลและสอบถามจากอาจารย์พี่เลี้ยง
- ศึกษาสภาพของโรงเรียนอย่างกว้าง ๆ เพื่อความคุ้นเคยและทราบวัตถุประสงค์ของโรงเรียน
- พยายามทำความรู้จักกับอาจารย์ประจำทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะประสบการณ์ในการสอน

2. ฐานะเป็นนักศึกษาฝึกสอน

- ต้องพยายามศึกษาปัญหาและใช้ความคิดของตนเองให้มาก โดยมีความเชื่อมั่นในความรู้ของตน
- ปรับปรุงตนเองในด้านวิชาการที่จะถ่ายทอดให้นักเรียน
- ปรับปรุงบุคลิกภาพ น้ำเสียง ท่าทางให้ดี
- สังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียน และบันทึกไว้แก้ไข
- ศึกษาจำแนกนักเรียนที่สอนว่าสนใจเรียนทุกคนหรือไม่ คนใดแสดงอาการเบื่อหน่าย จะต้องปรับปรุงตนเองอย่างไร

3. ฐานะเป็นผู้ช่วยสอน

- บันทึกงานที่ได้รับมอบหมายว่ามีอะไรบ้าง
- ช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์การสอน

— บันทึกเกี่ยวกับการวางแผนงานต่าง ๆ เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย, การศึกษานอกสถานที่ การใช้สื่อการสอน ฯลฯ

4. ฐานะผู้สอนร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง

- ศึกษาเรื่องที่อาจารย์พี่เลี้ยงมอบให้ทำ
  - พยายามหาโอกาสไปช่วยงานวิชาการกับอาจารย์พี่เลี้ยง
  - ทำงานร่วมกับนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยและรายบุคคล เพื่อเพิ่มประสบการณ์
  - คิดริเริ่มงานที่ตนเองถนัด และมั่นใจทำงานสำเร็จ
  - ฝึกตอบปัญหานักเรียนล่วงหน้า และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับ
- บทเรียน

5. ฐานะเป็นผู้สอน (ครู) ของโรงเรียน

- รับผิดชอบหน้าที่ทางวิชาการอย่างสมบูรณ์ โดยคิดว่าไม่ต้องพึ่งอาจารย์พี่เลี้ยงตลอดเวลา
- เตรียมการสอนล่วงหน้า ส่งให้อาจารย์พี่เลี้ยงตรวจสอบก่อนจะนำไปใช้สอน
- ยอมรับคำติชมของอาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ และปฏิบัติตามคำแนะนำ
- พยายามปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่บันทึกไว้
- มีความเชื่อมั่นและใจเย็นเมื่อประสบปัญหาที่มี ได้คาดไว้ล่วงหน้า

6. การเตรียมการสอน (บทเรียน)

การเตรียมการสอนนับว่ามีความสำคัญต่อชีวิตการเป็นครูสอนอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้สอนมีสมรรถภาพในการสอนตามแนวทางที่กำหนดไว้

6.1 วัตถุประสงค์ในการเตรียมบทเรียน มีดังนี้

1. เพื่อเตรียมตัวของผู้สอนให้มีความพร้อมในการ ดำเนินการ สอนตาม กระบวนการที่ถูกต้อง

2. เพื่อให้ผู้สอนเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนครบเกณฑ์ตามบันทึก การสอน

3. เพื่อให้ผู้สอนดำเนินการสอนตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การใช้อุปกรณ์ และประเมินผลสอดคล้องกัน
4. เพื่อให้ผู้สอนจัดทำโครงการสอน และบันทึกการสอนล่วงหน้า
5. เพื่อให้ผู้สอนศึกษาปัญหาล่วงหน้าถึงความยากง่ายของเนื้อหาที่จะสอน
6. เพื่อให้ผู้สอนมีเวลาเตรียมจัดกิจกรรมประกอบบทเรียนล่วงหน้า และมีความพร้อมในการประเมินผลการเรียนการสอน

นักศึกษาทุกคนต้องเตรียมการสอนหรือบทเรียนอย่างดีล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อช่วยตัวเองให้มีความพร้อมที่จะดำเนินการเรียนการสอนให้ได้ผลดีตามเป้าหมายของแผนการศึกษาที่กำหนดไว้ สำหรับการสอนที่ปราศจากการเตรียมล่วงหน้า ย่อมเกิดปัญหามากมาย ประการ เช่น ความรู้ ความเชื่อมั่นตนเอง การถ่ายทอด การจัดกิจกรรม การใช้อุปกรณ์ และการประเมินผลไม่สมบูรณ์พอ อันจะก่อให้เกิดการขัดแย้งและความเชื่อถือของนักเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์ตามมาในภายหลัง ฉะนั้นขอให้ทุกคนพึงระลึกอยู่เสมอว่า “ความพร้อมของผู้สอนคือบันไดแห่งความสำเร็จที่จะนำไปสู่ชัยชนะในที่สุด”

6.2 ข้อปฏิบัติในการเตรียมการสอน มีดังนี้

1. เมื่อได้รับมอบหมายจากอาจารย์หัวหน้าหมวดหรืออาจารย์พี่เลี้ยงให้สอนระดับใด วิชาอะไร จำนวนคาบต่อสัปดาห์แล้วรีบนำหลักสูตร คู่มือหลักสูตร แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบมาพิจารณาจัดทำโครงการสอนระยะยาว และเตรียมบันทึกการสอนล่วงหน้า ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. กำหนดหลักวิธีการสอนและกิจกรรมประจำบทเรียนว่าจะใช้วิธีใด ผู้สอนและนักเรียนควรทำอย่างไรบ้าง
3. กำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ล่วงหน้า ช่วงใดของการสอนสมควรที่จะใช้อุปกรณ์อะไร ถ้าเป็นภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ควรฉายดูก่อน
4. เตรียมแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า เช่น การพาไปศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากร การฉายภาพยนตร์หรือภาพนิ่ง หากเกิดขัดข้องจะแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ดี

5. การสอนเป็นคณะหรือวิชาเดียวมีอาจารย์พี่เลี้ยงหลายคน ควรมีเวลาสำหรับปรึกษาหารือและทำงานร่วมกัน เนื้อหาที่สอนแต่ละห้องควรไล่เลี่ยกัน ไม่เร็วกว่ากันมากเกินไป ซึ่งจะเป็นปัญหาในการวัดผลต่อไปด้วย

6. ต้องมีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างดี และรู้จักสามารถอธิบายหรือแนะนำนักเรียนให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ถูกต้อง

7. ต้องเข้าใจหลักสูตรและความมุ่งหมายที่ระบุไว้

8. รู้หลักการจัดและดำเนินงานในห้องเรียน โดยวางแผนล่วงหน้าว่าจะปฏิบัติกิจกรรมใดบ้าง มีตารางติดไว้ให้นักเรียนทราบ

9. ผู้สอนต้องรักษาสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์ คบเพื่อนนอกวงการครูบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการสอน

10. ต้องรู้จักแก้ปัญหาในการปกครองชั้นเรียนเช่น นักเรียนชอบหนีการเรียน ชอบพูดสอดแทรกในขณะที่ทำการสอน ชอบคุยและเล่นในห้องเรียน ชอบหลับ ชอบแหงยเพื่อน ชอบลุกจากที่ ชอบขัดแย้งสองภูมิ ไม่ทำการบ้านส่ง ไม่พร้อมที่จะเรียน ฯลฯ อื่น ๆ ได้แก้ปัญหานักเรียนมีปมด้อย และอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นต้น

11. ผู้สอนควรมีทักษะด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอน ได้แก่

— ทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียน รู้จักเลือกเนื้อหาหรือเรื่องที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสำหรับนำเข้าสู่บทเรียน

— ทักษะในการใช้คำถามเพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความคิด

— ทักษะในการใช้อุปกรณ์อย่างเหมาะสม ชำนาญในการเลือก แสดงและผลิตเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

— ทักษะในการสร้างความสนใจเช่น เปลี่ยนที่ยืนเป็นระยะ ๆ เปลี่ยนระดับเสียงพูด ตลอดจนการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบ

— ทักษะในการสอนบทเรียนใหม่ ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ได้เนื้อหาถูกต้องตามกำหนดเวลาพอดี

— ทักษะในการสอนบทเรียนฝึกฝน รู้จักฝึกเฉพาะอย่างการฝึกในชั้นเรียนไม่ควรนานเกินไป ฝึกทั้งเฉพาะคนและฝึกเป็นกลุ่ม ๆ

— ทักษะในการทบทวนบทเรียน รู้จักสรุปและเลือกเนื้อหาที่สำคัญมาอธิบายเพิ่มเติม

— ทักษะในการมอบงานเป็นกลุ่ม และรายบุคคล

6.3 การจัดทำโครงการสอน (Teaching plan) หรือการเตรียมการสอนระยะยาว (Long Term Planing)

โครงการสอนหมายถึงแนวทางในการสอนวิชาต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร และรายการสอนที่กำหนดช่วงระยะเวลาที่กำหนดอาจเป็นภาคหรือเทอม โดยคิดวัน เวลาที่เรียนทั้งหมดในรอบปีว่ามีกี่วัน แล้วจัดบทเรียนให้พอเหมาะกับเวลา จะช่วยให้สอนได้จบทันตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

หลักเกณฑ์ในการทำโครงการสอน

1. จัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาตามหลักสูตรที่จะสอนตลอดภาคหรือตลอดปีว่าควรนำเรื่องใดมาสอนก่อน

2. คำนวณเวลาโดยหักวันหยุดของแต่ละภาคเรียนเพื่อจัดเนื้อหาให้เหมาะสม

3. กำหนดหัวข้อในการเขียนโครงการสอน ดังนี้

ก. กำหนดเวลา แต่ละหมวดวิชามีช่วงเวลาเรียน / สัปดาห์ไม่เท่ากัน ศึกษาได้จัดหลักสูตร โดยทั่วไปภาคเรียนแบบทวีภาคประมาณ 18 สัปดาห์/ภาค หรือ 36 สัปดาห์ (คาบ)/ ปี จากหนังสือคู่มือมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดวันเปิด-ปิด ภาคเรียนไว้ดังนี้

ภาคเรียนที่ 1 เปิดภาคเรียนวันที่ 20 พฤษภาคม ปิดภาคเรียนวันที่ 16 ตุลาคม (ปิดภาคเรียนตั้งแต่ 16-31 ตุลาคม)

ภาคเรียนที่ 2 เปิดภาคเรียนวันที่ 1 พฤศจิกายน ปิดภาคเรียนวันที่ 26 มีนาคม (ปิดภาคเรียนตั้งแต่ 26 มีนาคม ถึง 19 พฤษภาคม)

ภาคเรียนฤดูร้อน 1 เมษายน - 30 เมษายน 4 สัปดาห์

เวลาเรียน ตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

1. ปีการศึกษาหนึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ 2 ภาคเรียนเท่ากับ 40 สัปดาห์ เปิดสอนสัปดาห์ละ 5 วัน ปีหนึ่งเปิดเรียน 200 วัน วันละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที 1 สัปดาห์ เท่ากับ 35 คาบ ให้เรียนตามหลักสูตร 33 คาบ อีก 2 คาบใช้ในการแนะแนว จัดกิจกรรมพิเศษอื่นๆสอนซ่อมเสริมหรือให้เรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่าน

2. ใน 20 สัปดาห์ ต่อ 1 ภาคเรียนนั้น กำหนดให้

2.1 ในสัปดาห์ที่ 20 และ 40 ซึ่งเป็นสัปดาห์สุดท้ายของภาคเรียน ให้มีการสรุปผลการเรียนหรือทดสอบประจำภาค

2.2 ส่วนที่เหลืออีกภาคละ 19 สัปดาห์นั้น ให้ใช้เป็นเวลาวัดผลระหว่างภาคเรียน 2—3 ครั้ง รวม 5 วัน ซึ่งเท่ากับ 1 สัปดาห์ของการเปิดภาคเรียน

2.3 ส่วนที่เหลืออีกภาคละ 18 สัปดาห์ ให้เป็นสัปดาห์ที่ต้องทำการเรียนการสอน

เนื่องจากมีเวลาทำการเรียนการสอนภาคเรียนละ 18 สัปดาห์ ดังนั้นจำนวนเวลาของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมีดังนี้

1 คาบ/สัปดาห์/ภาค เรียนไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์ รวม 18 คาบใน 1 ภาคเรียน

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค เรียนไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์ รวม 36 คาบใน 1 ภาคเรียน

3 คาบ/สัปดาห์/ภาค เรียนไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์ รวม 54 คาบใน 1 ภาคเรียน

4 คาบ/สัปดาห์/ภาค เรียนไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์ รวม 72 คาบใน 1 ภาคเรียน

5 คาบ/สัปดาห์/ภาค เรียนไม่น้อยกว่า 18 สัปดาห์ รวม 90 คาบใน 1 ภาคเรียน

1 หน่วยการเรียนหมายถึงค่าของรายวิชาที่เรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ใน 1 ภาคเรียน

1 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีค่า 0.5 หน่วยการเรียน

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีค่า 1 หน่วยการเรียน

3 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีค่า 1.5 หน่วยการเรียน

4 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีค่า 2 หน่วยการเรียน

5 คาบ/สัปดาห์/ภาค มีค่า 2.5 หน่วยการเรียน

๑๓๑

ข. ความมุ่งหมายทั่วไป หลักสูตรระบุไว้ในหนังสือหลักสูตร สำหรับ ความมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง ผู้สอนอาจเขียนแทรกไว้ก็ได้ หรือเขียนในบันทึกการสอน

ค. เนื้อหาและหลักการสำคัญ เนื้อหาตามหลักสูตรแต่ละเรื่องใช้เวลาที่ คาบต่อสัปดาห์ ต้องแบ่งไว้ให้เหมาะสมตามรายละเอียดของเนื้อหาที่แบ่งไว้เป็นตอน ๆ ตาม ลำดับความสำคัญ

ง. กิจกรรมและวิธีสอน โครงการสอนที่ดีต้องกำหนดและเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละเรื่องไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนได้นำไปปฏิบัติ เช่น การอ่าน การเขียนรายงาน การค้นคว้า ทดลอง การอภิปราย การรวบรวมภาพ การแสดง หรือจัดนิทรรศการ การพาไปศึกษานอกสถานที่ การฉายภาพยนตร์ และภาพนิ่ง ฯลฯ

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในโครงการสอนคือ วิธีสอน ควรเสนอแนะวิธีสอนไว้หลาย ๆ อย่างเพื่อให้ผู้สอนได้พิจารณาเลือกหลาย ๆ วิธีการ เพื่อนำมาใช้สอนให้เหมาะสมกับบทเรียนต่าง ๆ เช่น การสอนแบบอภิปราย สืบสวนสอบสวน การแก้ปัญหา การสาธิต แบบหน่วย การสอนเป็นทีม การสอนแบบโครงการ ฯลฯ

จ. สื่อการเรียนการสอน (กิจกรรมและอุปกรณ์) โครงการสอนแต่ละเรื่องต้องแนะนำหรือเสนออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนบทเรียนนั้น ๆ เช่น ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ เขื่อน พืชไร่ ไร่ สวน บุคคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะ สาขา หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา ได้แก่รูปภาพ ของจำลอง ลูกโลก สิ่งของตัวอย่างวัตถุของจริง แผนภูมิต่าง ๆ บ้ายนิเทศ กระเป๋าหนัง บ้ายผ้าสาหล่า ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ โทรทัศน์ ภาพเลื่อน ภาพโปร่งใส ฯลฯ

วัสดุประกอบการอ่าน ได้แก่หนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบการนำมาแสดงไว้ให้ครบในโครงการสอนแต่ละเรื่อง

ฉ. การวัดผลและประเมินผล โครงการสอนต้องกำหนดระยะเวลาในการวัดผลและประเมินผลการเรียน ว่าควรอยู่ในช่วงใด หรือใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนทุกคาบ ทดสอบทุกครั้งเมื่อจบบทเรียน ชักซ้อมปัญหาให้คิดในขณะที่สอนหรือออกแบบทดสอบให้คลุมเนื้อหาทุกเรื่องการสอน

ข. หมายเหตุ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในระหว่างทำการสอน ควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

6.4 การบันทึกการสอนหรือบันทึกบทเรียน (Lesson plan) หรือการเตรียมการสอนประจำวัน (Daily planning)

บันทึกการสอนหรือบันทึกบทเรียนหมายถึงแผนการสอนเฉพาะบทเรียนหรือเฉพาะหน่วยการเรียนเตรียมแผนการสอนให้ได้ผลดีและบรรลุเป้าหมายตรงตามหลักสูตรที่ระบุไว้

ก. วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกการสอน มีดังนี้

1. เมื่อเตรียมพร้อมสำหรับนำเนื้อหาและกลวิธี ไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างดีที่สุด

2. เพื่อศึกษาปัญหาที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า

3. เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนตามเนื้อหา

4. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอนล่วงหน้า

5. เพื่อเป็นเครื่องช่วยในการวัดผลหรือประเมินผล

6. เพื่อช่วยให้ผู้สอนได้สอนทันหลักสูตรที่กำหนดไว้

ข. หลักเกณฑ์ในการบันทึกการสอน

1. กำหนดรายการสอนตามวิธีสอนที่วิชาเอกต่าง ๆ ที่ศึกษามา (บางวิชาไม่ต้องคิดตารางแบ่งรายการ)

2. แบบบันทึกและวิธีการบางอย่างได้อธิบายไว้ใน สมุดบันทึกการสอนของภาควิชาหลักสูตรและการสอนแล้ว

3. รายการที่บันทึกจำแนกเป็น

— วัน เดือน ปี เวลา วิชา ชั้น

— จุดประสงค์ทั่วไป

— จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

— เนื้อหาและหลักการสำคัญ

— สื่อการสอน แยกเป็นวิธีสอนและกิจกรรม และอุปกรณ์การวัดผลและประเมินผล (กิจกรรมของครูและนักเรียน)

— หมายเหตุ